

Une politique européenne intégrée de sécurité et de défense, dans laquelle la voix militaire est entendue

Een interview met Bart LAURENT

Propos recueillis par Jo COELMONT et Georges DEJAEGER

Brigadegeneraal Bart LAURENT heeft eind augustus zijn militaire loopbaan afgesloten als *director of operations* van de EU Militaire Staf.

In 2005 was hij bij COMOPSLAND verantwoordelijk voor de planning en het toezicht van de nationale en internationale oefeningen, met onder meer het opstarten van de EU Battle Group 2009-2. In 2007 vervoegde hij het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York, ter ondersteuning van de UNIFIL-operatie in Zuid-Libanon. In 2009 was hij in Afghanistan de *senior national representative* voor het Belgische ISAF-contingent in Kunduz. In 2010 werd hij de bevelhebber van het regiment Carabiniers Prins Boudewijn-Grenadiers, dat onder zijn commando in 2012 werd ontplooid naar Kunduz (ISAF OMLT). Nadien vervulde hij zowel bij COMOPSLAND als binnen de Defensiestaf op joint niveau meerdere functies op het gebied van operaties en training. In 2017 werd hij als brigadegeneraal opgeroepen om de functie van *mission force commander of the European Training Mission* (EUTM) in Mali te vervullen. In 2018 vervoegde hij het hoofdkwartier van het Allied Joint Force Command van de NAVO in Brunssum (Nederland).

In 2019 werd hij *director of operations* van de EUMS. Tijdens de evacuatieoperaties in Afghanistan werd hij naar Kabul gezonden om er op de luchthaven de leiding van het EU-aandeel in dit gebeuren op zich te nemen.

Aujourd'hui plus que jamais, des changements géopolitiques majeurs placent l'Union européenne devant un défi de taille : développer une politique de sécurité et de défense intégrée dans laquelle la voix militaire est entendue.

Nous laissons la parole au général de brigade Bart LAURENT afin de mieux comprendre comment, en tant que directeur des opérations de l'état-major de l'Union européenne, il doit donner un contenu concret à cette politique de sécurité et de défense.

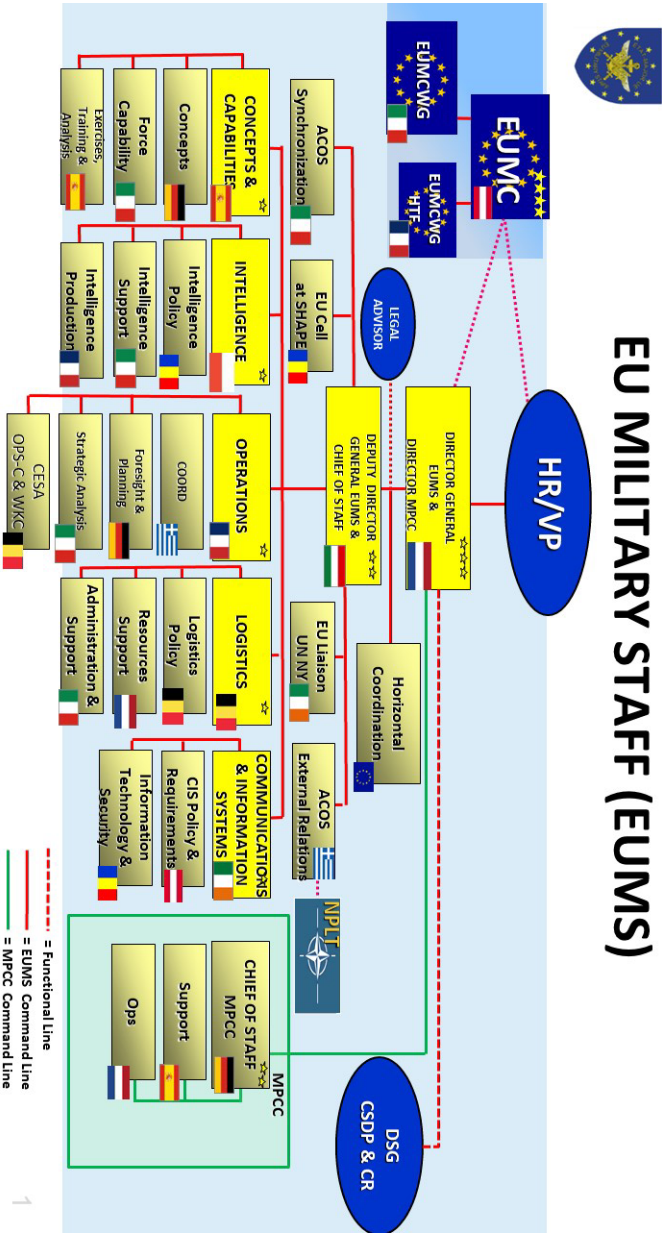
Waar dienen wij de EU Militaire Staf (EUMS) te situeren in de structuren van de Europese Unie? Hoe staat deze staf in contact met de hoge vertegenwoordiger/vicevoorzitter (HR/VP) van de Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid en het Militair Comité van de Europese Unie (EUMC)? Welke rol vervult de EUMS in de *European External Action Service* (EEAS)?

Dat zijn drie vragen. Vooraf wil ik graag de achtergrond schetsen. Sinds een aantal jaren – geruime tijd voor het uitbreken van de oorlog in Oekraïne – zijn wij getuige van een krachtige dynamiek binnen de EU-instellingen om veiligheid en defensie steeds meer centraal te plaatsen. Er is alom een groeiende bewustwording dat veiligheid in de meest brede zin geanalyseerd moet worden, waarbij alle expertise en middelen waarover de EU beschikt gebundeld dienen te worden, om vervolgens op “geïntegreerde” wijze de nodige actie te ondernemen. Het gaat dus niet langer om EU-diensten die naast elkaar “aanvullende” maatregelen nemen, wel om een geïntegreerde aansturing. Tenminste, dat is de doelstelling. Voor de militairen werkzaam in de EU betekent dit dat hun expertise steeds vaker *ab initio* wordt ingeschakeld bij elke analyse van vraagstukken aangaande veiligheid en defensie en dat de stem van de militairen wordt gehoord wanneer tot actie wordt overgegaan.

Hoe staat de EUMS in contact met de HR/VP, de heer Josep Borrell, en met de EEAS? Het organigram van de EU leert ons dat de directeur-generaal van de EUMS (DG EUMS) rechtstreeks rapporteert aan de HR/VP. Wanneer nodig is er op dit niveau (eerder ad hoc) overleg.

Daarnaast – en dit is een recente ontwikkeling binnen de EU – wil ik benadrukken dat de EUMS inmiddels op een meer geïntegreerde manier werkzaam is binnen de EEAS, een dienst die instaat voor de externe betrekkingen van de EU. In dit kader heeft de DG EUMS dagelijks contact met zijn collega’s, in het bijzonder met de *deputy secretary general for security and defence* (DSG DEF) en de *managing directors* binnen de EEAS, maar ook met de secretaris-generaal van de EEAS, die eveneens rechtstreeks rapporteert aan de HR/VP. Het lijkt ingewikkeld, maar in de praktijk werkt het zeer goed. Vanuit de EUMS kunnen we dus steeds rechtstreeks onze militaire expertise inschakelen tijdens de debatten, wanneer de EEAS wordt gevraagd om een EU-standpunt uit te werken. De DG EUMS is daartoe gemandateerd, omdat hij hierbij a priori géén instructies ontvangt van de lidstaten, evenmin van het EUMC. Zijn inbreng is uitsluitend gebaseerd op de professionele militaire expertise van de medewerkers die de lidstaten ter beschikking stellen van de EUMS. Officieel is hij de *single source of military expertise* binnen de EU-structuren en neemt hier dan ook een unieke plaats in.

Une politique européenne intégrée de sécurité et de défense,
dans laquelle la voix militaire est entendue

Welke werkrelatie heeft de EUMS met het Militair Comité van de EU?

In dit comité zetelen de militaire vertegenwoordigers van de lidstaten. Het EUMC vergadert twee keer per jaar op het niveau van de chef Defensie (ChoD). Wekelijks komen hun permanente vertegenwoordigers samen, voornamelijk om na te gaan of een gezamenlijk “militair advies” overgemaakt moet worden aan de EU-instanties. Zij kunnen daartoe zelf het initiatief nemen, maar doen dit meestal op vraag van het Politiek en Veiligheidscomité¹ van de EU. Het EUMC doet hierbij een beroep op de EUMS om een welgekende rol te vervullen: die van een militaire staf. Op basis van de instructies van het EUMC wordt een militair ontwerpadvies opgesteld. Een iteratief proces leidt hier tot een eengemaakt militair advies van het EUMC, waarin het standpunt van de lidstaten vertolkt wordt. Het gaat om adviezen aangaande militaire EU-operaties en missies of over om het even welke overige militaire aangelegenheden die in de EU worden besproken of beslist. Het opstellen van een militair ontwerpadvies op vraag van het EUMC was de eerste en unieke taak van de EUMS bij zijn oprichting. Die blijft hij ook vervullen. Ik noem de EUMS dan ook graag “het werkpaard van het Militair Comité”.

Generaal Robert Brieger, chairman van het EU Militair Comité (CEUMC) en admiraal Michel Hofman

vertegenwoordigers van de 27 lidstaten op de hoogte te houden van de ontwikkelingen in de grote waaier aan actuele thema's en domeinen bepaald in het Strategisch Kompas van de EU, en in het bijzonder de concrete acties die binnen de EEAS worden uitgewerkt, krijgt het EUMC op wekelijkse basis informatieve briefings van de EUMS. Het is aan de *chair* van het Militair Comité (CEUMC) – een viersterrengeneraal verkozen door de lidstaten – om de standpunten die de lidstaten op militair vlak innemen onder de aandacht te brengen van de HR/VP en het PSC. De CEUMC is (verdragsrechtelijk) de eerste militaire adviseur van de HR/VP.

¹Dit comité is verantwoordelijk voor het gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid (GBVB) en is ook gekend onder de afkortingen PSC (*Political and Security Committee*) en COPS (*Comité politique et de sécurité*).

Om de inbreng van de militaire stem in de EU te illustreren, verwijs ik graag naar enkele recente vergaderingen waarbij werd nagegaan welke hulp de Unie kan leveren aan de strijdkrachten van Oekraïne. Aanwezigen: de DSG DEF van de EEAS, de *chair* van het PSC (COPS), de *chair* van het EUMC, de directeur-generaal en de *director of operations* van de EUMS. Hier werden zowel standpunten van de EU als van de lidstaten aangehoord om meer inzicht te verwerven. Dit maakt duidelijk dat wanneer veiligheidsvraagstukken op de agenda staan, de EUMS werkzaam is op strategisch niveau – een privilege.

Welk takenpakket wordt toevertrouwd aan de EUMS?

Laat me eerst even uitwijden over een belangrijk document dat de dynamiek in de EU sterk heeft veranderd: het “Strategisch Kompas voor Veiligheid en Defensie”. Op 22 maart 2022 heeft de Raad het Strategisch Kompas formeel goedgekeurd, in een tijd waarin we getuige zijn van de terugkeer van oorlog in Europa. Het Kompas geeft de EU een ambitieus actieplan om het Europese veiligheids- en defensiebeleid tegen 2030 te versterken.

De gewijzigde (meer vijandige) veiligheidsomgeving vereist dat we een grote sprong voorwaarts maken, ons vermogen en onze bereidheid om op te treden vergroten, onze veerkracht versterken en meer en beter investeren in onze defensiecapaciteiten. De kracht van de Unie ligt in eenheid, solidariteit en vastberadenheid. Het doel van het Strategisch Kompas is daarom om van de EU een sterkere en meer capabele leverancier van veiligheid te maken. De EU moet haar burgers kunnen beschermen en kunnen bijdragen aan de internationale vrede en veiligheid. Dit is des te belangrijker nu de oorlog in Europa is teruggekeerd als gevolg van de Russische agressie tegen Oekraïne en van (recente) grote geopolitieke verschuivingen. Dit Strategisch Kompas moet de strategische autonomie van de EU vergroten, alsook haar vermogen om met partners samen te werken om haar waarden en belangen veilig te stellen. Een sterkere en capabelere EU op het gebied van veiligheid en defensie zal een positieve bijdrage leveren aan de mondiale en trans-Atlantische veiligheid en is complementair aan de NAVO, die voor haar leden de basis blijft van collectieve verdediging. Het zal ook de steun voor de mondiale, op regels gebaseerde orde intensiveren, met de Verenigde Naties als kern. Het Strategisch Kompas biedt vooreerst een geconsolideerde analyse

Une politique européenne intégrée de sécurité et de défense,
dans laquelle la voix militaire est entendue

van de strategische omgeving waarin de EU opereert alsook van de bedreigingen en uitdagingen waarmee de Unie wordt geconfronteerd. Het document doet concrete en uitvoerbare voorstellen, met een zeer precies tijdschema voor de implementatie, om het vermogen van de EU te verbeteren om resoluut op te treden in tijden van crisis en om haar veiligheid en haar burgers te beschermen. Het Kompas bestrijkt alle aspecten van het veiligheids- en defensiebeleid en is opgebouwd rond vier pijlers: handelen, investeren, samenwerken met partners en beveiligen.

Met het Strategisch Kompas werden dus ook de taken van de EUMS gedeeltelijk aangepast. Hierin worden enerzijds nieuwe doelstellingen bepaald en dienen anderzijds bestaande initiatieven meer op geïntegreerde wijze uitgewerkt te worden. Een sterk punt is dat het voor de eerste keer een aantal ideeën verzamelt in een “uitvoerbaar” document met een gewijzigd ambitieniveau en concrete kortetermijndoelstellingen (vijf tot tien jaar).

Dit gewijzigde ambitieniveau vertaalt zich niet in een ambitieuzere *Head Line Goal*², maar wel in een verhoogde paraatheid. Dit heeft intussen geleid tot de oprichting van een EU RDC (*EU Rapid Deployable Capacity*)-concept. Hiermee kan de EU voortaan een *first entry force* uitsenden op basis van een gewijzigd *EU Battle Group*-concept, dat voortaan wordt aangevuld met extra modules in functie van de concrete omstandigheden op het strijdtoneel. Deze *first entry force* heeft echter een beperkte autonomie en moet afgelost kunnen worden door te genereren *follow-on forces* (tweede echelon). De nieuwe aanpak voor een verhoogde paraatheid zal zich ook moeten omzetten in de wil van de lidstaten om de capaciteit van het operationele hoofdkwartier (*operational headquarters*, OHQ) in Brussel, het militair plannings- en uitvoeringsvermogen (*Military Planning and Conduct Capability*, MPCC), op peil te brengen, met duidelijke doelstellingen die bereikt moeten worden tegen 2025³.

---

² *At the Helsinki European Council of December 1999, the EU Member States defined the Helsinki Headline Goal as follows: “cooperating voluntarily in EU-led operations, Member States must be able, by 2003, to deploy within 60 days and sustain for at least 1 year military forces of upto 50,000–60,000 persons.”*

³ De MPCC moet dan ingezet kunnen worden als OHQ-niveau voor een activiteit van de snellereactie-eenheden van de EU (*EU Rapid Reaction Forces*) voor een kleine executieve operatie.

Une politique européenne intégrée de sécurité et de défense,
dans laquelle la voix militaire est entendue

Dit gewijzigde ambitieniveau vertaalt zich eveneens – en dit is nieuw – in een verhoogde efficiëntie tijdens de uitvoering van CSDP⁴-missies (en -operaties) op basis van een nieuw concept dat door de EUMS werd uitgewerkt. Een voorbeeld van deze verbeterde efficiëntie is te vinden in de nieuwe aanpak van de *EU Training Mission* (EUTM), waarbij in het verleden te veel nadruk gelegd werd op het trainingsaspect en minder op institutionele opbouw. Deze missies zijn in essentie opdrachten voor capaciteitsopbouw en de mindset diende aangepast te worden, zowel tijdens de planningsfase als op het terrein. We zullen in de toekomst dan ook a priori niet meer spreken van *training missions*.

Voor welke uitdagingen staat u als *director of operations* van de EUMS?

Een van de uitdagingen was de trainingsmissies aan te passen en daarin zien we toch een kentering. Zo wijken de nieuwe missies af van de traditionele architectuur en gebeurt de planning in nauwe samenwerking met de betrokken partner en op basis van hun noden. Dit heeft geleid tot een aangepast mandaat en een andere structuur die in dialoog met de betrokken partij bepaald worden en dus beter beantwoorden aan de noden van de partner. Deze nieuwe aanpak (*just in time and just as needed*) wordt verder doorgetrokken naar de bestaande missies, via de strategische reviews.

De echte grote uitdaging in mijn functie is de *Force Generation* voor de CSDP-missies en -operaties. De lidstaten beschikken slechts over een *single set of forces* die ze ter beschikking kunnen stellen op vraag van meerdere internationale

⁴ *Common security and defence policy* (het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid (GVDB) van de EU).

instellingen⁵. De juiste mensen en middelen ter beschikking stellen wordt een steeds moeilijkere opdracht voor de lidstaten. Daarbij komt nog de uitdaging om extra personeel aan te trekken voor de diverse hoofdkwartieren die een missie of operatie dienen aan te sturen.

Een andere uitdaging op politiek-strategisch vlak is de moeilijkheid om je (militaire) stempel te drukken binnen de EEAS, al moet gezegd worden dat dit sterk aan het verbeteren is.

Wie stuurt de operaties en missies aan als strategisch hoofdkwartier?

Laat me duidelijk zijn: de EUMS stuurt geen operaties aan, want hij maakt geen deel uit van de commando- en controlestructuur. De EUMS is in die zin vergelijkbaar met een generale staf. De EU beschikt over (activeerbare) OHQ's⁶ die het militaire strategische niveau bestrijken en rapporteren aan het PSC.

Ik wens toch even uit te weiden over de positie van het MPCC, dat als OHQ fungeert voor de missies. Dit OHQ maakt deel uit van de EEAS en niet van de EUMS als dusdanig. De directeur-generaal (DG) van de EUMS is echter ook nog hoofd van het MPCC (*double hatted*). In de toekomst zal dit veranderen en zal de DG EUMS geen dubbele pet meer moeten dragen. Het MPCC is het militaire plannings- en aansturningsniveau voor de uitvoering van meerdere missies en indien nodig van een operatie type *Battle Group*. In een recent verleden werd het personeel van de EUMS ingezet om het operatiecentrum in Brussel indien nodig te bemannen. Met de creatie van het MPCC dient de EUMS geen personeel meer af te vaardigen. Er wordt momenteel gewerkt aan een verdere invulling van het MPCC op basis van de goedgekeurde MPCC Roadmap, waarin wordt bepaald dat dit hoofdkwartier door de lidstaten versterkt dient te worden en het zijn volledige operationele capaciteit dient te bereiken in 2025. Bovendien worden in de roadmap ook oplossingen aangereikt via *augmenteers*, via *reachback* of activatie van specifieke cellen.

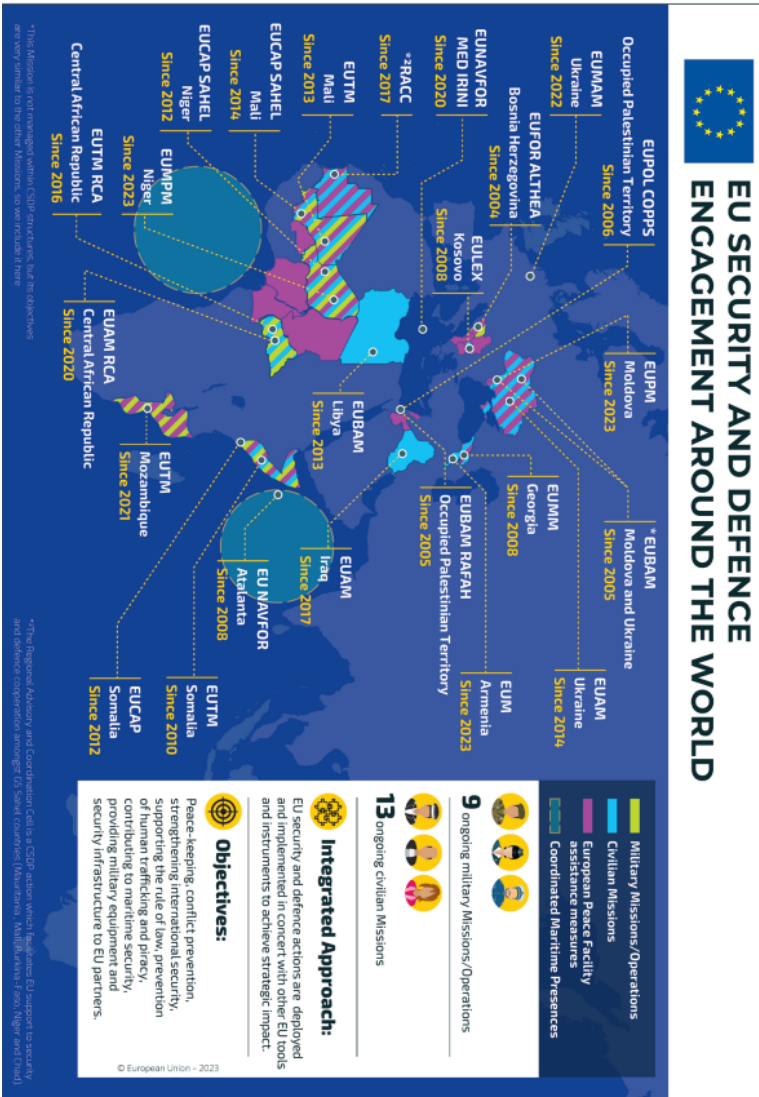
Voor mij volstaat de manier waarop de commando- en controlestructuur via de verschillende (activeerbare) OHQ's – waarvan de functionaliteiten vergelijkbaar zijn met die van de *joint force commands* van de NAVO – binnen de EU georganiseerd

⁵ EU, NAVO, VN en voor nationale behoeften.

⁶ De *operational headquarters* (OHQ) die geactiveerd zijn of kunnen worden: Larissa, Rome, Rota, Ulm, Mont Valérien en via Berlijn + SHAPE. Het MPCC kan beschouwd worden als een OHQ.

Une politique européenne intégrée de sécurité et de défense,
dans laquelle la voix militaire est entendue

is. De OHQ's worden aangeleverd door Duitsland (Ulm), Frankrijk (Parijs), Griekenland (Larissa), Italië (Rome – geactiveerd voor operatie Irini), Spanje (Madrid en een activatie van het hoofdkwartier in Rota voor operatie Atalanta), de NAVO (geactiveerd voor operatie Althea in Bosnië en Herzegovina, onder de Berlin Plus-constructie) en uiteraard het MPCC als operationeel hoofdkwartier in Brussel.

Ik wens toch een kanttekening te maken bij de geïntegreerde aanpak die enkel en alleen in de EU-instellingen in Brussel plaatsvindt. Alle vereiste instrumenten voor een gedegen crisisbeheer die aangewend kunnen worden (diplomatieke, economische, juridische, militaire, enz.) worden steeds vanuit EU-Brussel strak gecoördineerd, geactiveerd en geëvalueerd. Op het strijdtoneel hebben we zowel civiele als militaire hoofdkwartieren en eenheden, die hun respectieve elementen autonoom aansturen volgens hun respectievelijke mandaten. Er is op tactisch niveau dus geen sprake van een “eengemaakt” EU-hoofdkwartier. Hier staan wij steeds voor een permanente en intensieve samenwerking en een doorgedreven coördinatie – en dat werkt goed.

Welke boodschap wil u meegeven?

België is de *host nation* voor alle EU-instellingen die we hier hebben vermeld. Dit maakt dat van ons land wordt verwacht om steevast op solidaire basis – en misschien iets meer – personeel ter beschikking te stellen, inclusief voor de EUMS en het MPCC, in al hun geledingen en op elk niveau. Ook op het allerhoogste niveau, tot en met het ter beschikking stellen van opperofficieren.

Ik weet dat dit voor Defensie een “zoveelste” uitdaging is. Alvast nu ons land in de eerste helft van 2024 zal instaan voor het EU-voorzitterschap, waarvoor ook Defensie extra personeel dient in te zetten. Waarom wil ik net dit punt, de personeelsfactor, vooropstellen?

Ik beperk mij tot de EUMS. Dit is een relatief kleine staf met een 200-tal medewerkers, samengesteld door en werkzaam voor de 27 lidstaten. Het is een zeer jonge staf, met net iets meer dan 20 jaar op de teller. Met de recente geopolitieke wendingen is het een staf in volle dynamiek. Dit maakt dat één persoon – op basis van gedegen expertise – hier een verschil kan maken. Een unieke opportuniteit.

Ik verlaat dit najaar mijn functie in de EUMS en beëindig hiermee mijn loopbaan bij Defensie. Ik heb zowel in de EU- als in NAVO-hoofdkwartieren ervaring mogen opdoen. Voor mij was en is de *return on investment* op professioneel vlak telkens enorm. Vandaar mijn oproep aan jongere collega's: ga ervoor. Het vraagt telkens veel persoonlijke inzet en doorzettingsvermogen. In een internationale staf wordt

Une politique européenne intégrée de sécurité et de défense,
dans laquelle la voix militaire est entendue

elk vraagstuk snel zeer complex en vergt het meer tijd om het gewenste resultaat te bereiken. Maar extra expertise verwerven op politiek-militair strategisch niveau is de *return*. Kennis die je vervolgens kan doorgeven aan collega's binnen Defensie. Mijn oproep aan Defensie: blijf ervoor gaan, ook nu het zeer moeilijk is. In het algemeen is de *return on investment* enorm, ook voor ons land. Dit behoeft geen verder betoog.

Trefwoorden: EU Militaire Staf (EUMS), *European External Action Service* (EEAS), *EU-Strategic Compass*